

„Szerintem azért csinálta, mert...”

– A közösségi médiában látott kommentek hatása az attribúciós folyamatokra a szociális szorongás és a szociális dominancia függvényében

Uy Csenge

Neptun kód: BMMV2Q

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Pszichológia Intézet

TDK dolgozat

Témavezető: Dr. Jagodics Balázs, egyetemi adjunktus

2024/2025

Összefoglaló

A közösségi média felületén az egyének sokkal kevesebb jelzőingerrel találkoznak, mint amikor személyes megélesek alapján alkotják meg attribúciójukat. Korábbi kutatások pedig feltárták, hogy a szociális szorongás pozitívan, míg a szociális dominancia orientáció negatívan jár együtt a véleményalkotás magabiztosságával, illetve azok megváltoztatásra való hajlandóságával. Kutatásom célja annak vizsgálata, hogy milyen hatással vannak az attribúciós folyamatokra a közösségi médiában látott kommentek a szociális szorongás és a szociális dominancia függvényében. A vizsgálatban összesen 215 fő ($M = 29,4$ év, $SD = 12,8$, 75% nő) vett részt. A résztvevőket születési napjuk alapján soroltuk két csoportba, majd egy 15-20 perces kérdőívet kellett kitölteniük. Kutatásomban a Liebowitz Szociális Szorongás kérdőívet, a Szociális Dominancia Orientáció kérdőívet, valamint egy saját alkotású, attribúciót mérő feladatsort használtam. Eredményeim alapján fellelhető egy gyenge mértékű pozitív kapcsolat mind a szociális szorongás, mind a szociális dominancia orientáció esetében, amikor az egyének attribúciókat képeznek a közösségi média felületein. A kommentek látványa jelentősen módosította az attribúciókat a kommentek tartalmának irányába.

Kulcsszavak: attribúció, szociális szorongás, szociális dominancia orientáció

Plágium nyilatkozat

Alulírott Uy Csenge - BMMV2Q, a Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának pszichológia alapszakos hallgatója, ezennel büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy „Szerintem azért csinálta, mert...” – A közösségi médiában látott kommentek hatása az attribúciós folyamatokra a szociális szorongás és a szociális dominancia függvényében” című szakdolgozatom saját, önálló munkám; az abban hivatkozott nyomtatott és elektronikus szakirodalom felhasználása a szerzői jogok nemzetközi szabályainak megfelelően történt. Kijelentem, hogy dolgozatomban a mesterséges intelligenciát ingeranyag készítésére, valamint szakirodalom kereséséhez alkalmaztam. Ennek részleteit a dolgozat „Módszerek” című fejezete, valamint a D Melléklet szemlélteti.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozat esetén plágiumnak számít:

- szószerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás megjelölése nélkül;
- tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül;
- más publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése.

Alulírott kijelentem, hogy a plágium fogalmát megismertem, és tudomásul veszem, hogy plágium esetén szakdolgozatomat a tanszék visszautasítja.

Szeged, 2024.11.17.

Aláírás

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
Személyészlelés: az első benyomás és az attribúció	5
A szociális szorongás szerepe a megítélésben	7
A sztereotípiák és a szociális dominancia szerepe a megítélésben	8
Kutatásom fókuszai	9
Módszerek	11
Vizsgálat leírása	11
Részvevők	12
Vizsgálati eszközök	12
<i>Liebowitz Social Anxiety Scale (LSAS) kérdőív</i>	12
<i>Szociális Dominancia Orientáció Skála (SDO7)</i>	13
<i>Online posztok értékelése külső és belső tényezők alapján</i>	13
Eredmények	17
Adatelemzés	17
A szociális szorongás és az attribúcióképzés kapcsolata	17
Mások véleményének hatása az attribúciókra	19
A szociális dominancia orientáció és az attribúcióképzés kapcsolata	20
A szociális szorongás és a szociális dominancia orientáció kapcsolata	21
Megvitatás	22
A szociális szorongás és az attribúcióképzés kapcsolata	22
Mások véleményének hatása az attribúciókra	23
A szociális dominancia orientáció és az attribúcióképzés kapcsolata	23
A szociális szorongás és a szociális dominancia orientáció kapcsolata	24
Limitációk és kitekintés	24
Összegzés	24
Felhasznált irodalom	26
A Melléklet	29
B Melléklet	33
C Melléklet	34

Bevezetés

A közösségi média a mindennapi élet részét képezi a társadalom jelentős arányának, az úgynevezett „modern világ” egyik alapvető eleme. Számos kutatás vizsgálta ennek az új térnek a társas kapcsolatokra gyakorolt hatását, amibe az is beletartozik, hogy bizonyos interakciókat online, személyes jelenlét nélkül hajtunk végre. Napjainkra egy olyan felület született meg, ahol nemcsak ismerőseinkkel és a hozzánk közel állókkal, de akár az egész világgal van lehetőségünk kapcsolatot teremteni. A közösségi média egyik megfigyelhető jelensége, hogy a különböző hírek, valamint a megosztott tartalmak sokkal több emberhez eljuthatnak az online felületen, mintha egy újságban jelennének meg. Ehhez az olvasók saját véleményüket is megoszthatják hozzászólás formájában, így azok mindenki számára elérhetőek lesznek. Az ilyen posztok megértése, akárcsak egy való életben látott hirtelen esemény, vagy ismeretlennel való találkozás, arra készíthet minket, hogy nagyon rövid időn belül alkossunk véleményt, aminek pontosságában kevésbé lehetünk biztosak. Bizonyos esetekben azonban, ha felkeltette érdeklődésünket a látott vagy olvasott esemény, hajlamosak lehetünk megállni, és megpróbálni jobban szemügyre venni a helyzetet annak érdekében, hogy megbizonyosodjunk első benyomásunk és attribúcióink helyességéről. Mivel sokszor nincs lehetőségünk a történet szereplőjének tulajdonságait olyan mértékben megismerni, hogy biztosak lehessünk az általunk megfogalmazott első benyomásban, ezért az ilyen helyzetek arra készíthetnek minket, hogy szisztematikus feldolgozást alkalmazzunk. A különbség, hogy az online térnek köszönhetően sokkal több információval és véleménnyel találkozhatunk, amik hatással lehetnek megítélésünkre. Ezekben az esetekben a szisztematikus feldolgozás mindkét összetevője érvényesül. Egyrészt azért, mert ha az érintett poszt/cikk felkeltette az érdeklődésünket, megvan a motivációnk a pontosabb és összetettebb benyomás kialakítására, másrészt a legtöbb alkalommal az arra való képesség is, hiszen ezek a tartalmak visszakereshetőek, lementhetőek, így akkor is lehetőségünk van elővenni őket, amikor nincs a közelünkben figyelemelterelő inger. A közösségi média a mindennapi életünk állandó része lett, és meghatározó szerepet játszhat társas kapcsolataink alakulásában, szocializációnk folyamatában. Ez felveti a dolgozatban is vizsgált kérdést; milyen hatással van ránk az online tér mások megítélése során, és vannak-e olyan személyes tényezők, amik ezt a befolyást csökkentik vagy erősítik?

Személyeszlés: az első benyomás és az attribúció

Személyeszlés során egyaránt zajlanak bennünk automatikus és szisztematikus folyamatok, melyek elősegítik, hogy jobban megismerhessünk másokat, és a társas valóságot a lehető legpontosabban konstruáljuk meg.

Az automatikus feldolgozás során fogalmazódnak meg bennünk az első benyomások. Forrásai olyan jellemzők, amikhez nem szükséges, hogy hosszabb időt töltsünk másokkal, így segítve a gyors megítélést. Ide tartoznak a fizikai jellemzők, a nonverbális kommunikáció, az egyén környezete és esetlegesen megtapasztalt viselkedése (Gunaydin és mtsai., 2017). Az így szerzett információkat asszociációink és sémáink aktiválódásának segítségével összegezzük; ezek alakítják ki elképzelésünket a másik vélhető személyiségéről, és hogy szimpatikusnak találjuk-e őket.

Az online térben azonban sok esetben nem találkozunk azokkal a jellemzőkkel, amik a való életben segíthetik az első benyomás kialakulását, így feltételezhetjük, hogy ez a folyamat módosult formában működhet. Kutatások azonban kimutatták, hogy bár sokkal kevesebb ilyen típusú jelzőingerrel találkozunk, az első benyomást még így is gyorsan, akár 39 másodperc alatt meg tudjuk fogalmazni egy közösségi médiában látott profil alapján (Bar és mtsai., 2006; Willis és Todorov, 2006). Ilyenkor az egyén akár a legkisebb látott jellemzőt is felhasználja információként (Bacev-Giles és Haji, 2017), azonban pont ebből adódóan nagyobb lehet az esély a hibás megítélésre is.

Ezzel szemben szisztematikus feldolgozás során attribúciókat alkalmazunk, amik a mélyebb és pontosabb megismerést segítik, bizonyos esetekben akár az első benyomást felülírva. Attribúciónak nevezzük azt a pszichológiai folyamatot, amely során az egyén mások viselkedéséhez különböző magyarázó okokat tulajdonít saját magához, és a már meglévő tapasztalataihoz viszonyítva (Heider, 1958). Ez a szinte teljes mértékben tudattalan működés segít a másokhoz való hozzáálláskor, hiszen az észlelt viselkedésekből levont következtetéseket beépítheti az egyén már meglévő sémába, hogy aztán a jövőben pontosabb becsléseket tehessen mindennapjai során (Ross, 1977).

Az attribúció fogalmát először Fritz Heider, osztrák származású pszichológus használta, elméletét 1958-ban, a "The Psychology of Interpersonal Relations" című könyvében fejtette ki. Heider megkülönböztetett külső és belső attribúciókat. A külső attribúciók a külső körülményeket, helyzeteket vagy környezeti tényezőket hozzák összefüggésbe a viselkedéssel, míg a belső attribúciók azt jelentik, hogy a viselkedést az adott személy saját belső tulajdonságainak tulajdonítjuk, ilyenek például személyiségjegyek vagy belső motivációk. Ezen kívül úgy gondolta, hogy a viselkedés az állandó (stabil) és a változó tényezők alapján is magyarázható. Az állandó tényezők olyanok, mint a személyiségjegyek, míg a változó tényezők a külső körülményeket vagy helyzeteket foglalják magukba.

Heider elméletét Harold Kelley, amerikai szociálpszichológus dolgozta tovább 1967-ben. Kelley szerint az attribúciókat kovariáló információk is alakíthatják. Ezek olyan

információk, amik az esemény megtörténésekor jelen vannak, más esetben viszont nem. Ide tartozik például, hogy a történet szereplője hogyan viselkedett korábbi helyzetekben, a helyzetre adott válasza mennyire egyezik meg a normával, ez a válasz különbözik-e más helyzetben mutatott viselkedésétől, és hogy megjelennek-e más okok, amikkel magyarázható az esemény. Későbbi kutatások azonban nem találtak egyértelmű bizonyítékot arra, hogy ezeket az információkat az egyének önmaguktól, természetesen keresnék az attribúciós folyamatok során (Malle, 2007), így elméletét számos kritika érte (például Buss, 1978)

A közösségi média egyértelműen egy olyan felület, ahol bizonyos információk többségben jelennek meg, mint a való életben – például mások véleménye –, számos jellemző azonban, ami a mindennapokban fontos szempont számunkra, sokkal kevésbé vagy egyáltalán nem tapasztalható. Így érdemes megvizsgálni, vannak-e olyan egyéni tényezők, amik segíthetnek vagy hátráltathatnak minket, mikor véleményt alkotunk másokról az online térben.

A szociális szorongás szerepe a megítélésben

Véleményünk felvállalása, vagy állást foglalni bizonyos helyzetekben egy soktényezős szociális feladat, hiszen nem csak önbizalom szükséges hozzá, hanem annak a képessége is, hogy az elutasítást vagy az ellenvéleményt megfelelően tudjuk kezelni. Ebből adódóan a mindennapokban sokkal nehezebbnek is tekinthető, hiszen szemtől szemben kell megfogalmaznunk gondolatainkat másoknak, míg az online térben el tudunk tűnni a tömegben, és akár név nélkül is kifejthetjük álláspontunkat. Így azoknál az egyéneknél, akiknél magas mértékben jellemző a szociális szorongás, előtérbe kerül a közösségi média használat, hiszen így el tudják kerülni ezeket a helyzeteket, és nem kell szembesülniük az elutasítás élményével (O'Day és Heimberg, 2021).

Gomez és munkatársai (2022) szerint a szociális szorongás a társas helyzetektől való hosszantartó, erős és túlzó félelmet jelent. Hood és munkatársai (2021) ezt a jelenséget pszichológiailag károsnak ítélik az egyénre nézve, és úgy gondolják, hogy ez a nagymértékű stressz a mások általi negatív értékeléstől való félelemből adódik, és a kínos helyzetek elkerülésére való törekvésből. Az ebből kialakuló szorongás bizonyos esetekben akár olyan erős is lehet, hogy az érintett személyek inkább izolálják magukat a társas érintkezéstől, ami jelentősen befolyásolhatja az életminőséget, a munkát és a kapcsolataikat. S bár az online tér ad egyfajta biztonságérzetet a szabadabb kommunikációhoz, feltételezhető, hogy azok az egyének, akiknél magas a szociális szorongás mértéke, törekedhetnek arra, hogy észrevétlenek maradjanak, hogy „beleolvadjanak a tömegbe”. Ez megjelenhet akkor is, mikor véleményt alkotnak emberekről vagy helyzetekről, hiszen a többség véleménye jobban hatással lehet rájuk, mint másokra (Zhang és mtsai., 2016).

Több kutatás is kimutatta, hogy a szociális szorongás egyre gyakrabban jelenik meg serdülőkorban, és sok esetben akár egész életükben végig kísérheti az egyéneket (Kessler és mtsai., 1999). Ebből az következtethető, hogy azok az attribúciók, amelyek a fiatalok felé irányulnak az online téren keresztül, meghatározóak lehetnek az énkép fejlődése során, hiszen a szociális szorongásban szenvedő serdülők gyakran rendkívül önkritikusak lehetnek és alacsony önértékeléssel küzdhetnek. Ez az alacsony önbizalom hatással lehet arra, hogyan élik meg a kortárs csoportban betöltött szerepüket, és hogyan alakítják ki jövőbeli terveiket és céljaikat, így ezek vizsgálata kifejezetten fontos lehet a jövőre nézve. Erre mutat rá Lim és munkatársainak kutatása is (2018), amelyben a túlsúlyos fiatalok felé irányuló attribúciókat vizsgálták a közösségi média felületein. Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a magas szociális szorongással élő egyének hajlamosabbak-e attribúciójukat megváltoztatni, ha véleményük látványosan eltér a többség véleményétől egy adott szituációval kapcsolatban.

A sztereotípia és a szociális dominancia szerepe a megítélésben

Ahogy idősödünk, és egyre többféle emberrel és helyzettel találkozunk, bizonyos együttjárásokat tudunk felfedezni az egyének és azok viselkedései között, ami segíti az emberek kategorizációját bizonyos csoportokba (Kanovszki, 2013). Így az attribúciók, első benyomások sokkal inkább hozzáférhetőség alapján alakulhatnak ki bennünk, sokszor akár tévesen is, hiszen hajlamosak vagyunk a csoporthoz való hasonlóság okát látni az egyéni tulajdonságok helyett (Allport, 1999). Azokat a benyomásokat, amelyeket az emberek csoportokról alakítanak ki úgy, hogy az adott csoporthoz meghatározott jellemzőket és érzelmeket társítanak, sztereotípiáknak nevezzük (Eagly és Mladinic, 1989). Az emberek számára nagy többségben a negatív tulajdonságok kiugróak, ugyanakkor a sztereotípiába beletartozhatnak a pozitív tulajdonságok is egy adott társas jellemző által (Rudman, 2005). S bár ez a jelenség sok esetben vezet előítélethez vagy diszkriminációhoz, ettől függetlenül fontos része a személyészlelési folyamatainknak, ezt részletezi Hunyadi (2001) publikációja is, mely górcső alá veszi a legismertebb kategorizációs típusokat. Feltételezhető, hogy a sztereotípiák az életkor előrehaladtával egyre rugalmatlanabbak és hozzáférhetőbbek, így érdekes lehet megvizsgálni, felül tudja-e írni a szociális szorongást benyomások alkotása során.

A sztereotípiák alkotása és módosítása végigkíséri az életünket, és feltűnés nélkül, automatikus folyamatként segít döntéseket hozni a mindennapokban. A döntéseket azonban több összetett szempont alapján hozhatjuk meg. Az egyik ilyen kiemelt fontosságú szempont a szociális dominancia, mely nagyban hozzájárulhat sztereotípiáink formálódáshoz. A fogalmat először Pratto és munkatársai használták 1994-ben, ezzel magyarázva a dominanciaharcokat és az általánosan uralkodó egyenlőtlenséget a világban lévő csoportok között. Bármilyen

társadalmat vizsgálunk, megfigyelhetőek rétegződés meghatározott kategóriák alapján, és a különböző csoportok nem egyenlő arányokban részesülnek sem az erőforrásokból, sem a hatalomból (Faragó és Kende, 2017). Amikor megfogalmazódnak bennünk a csoportok közötti különbséget erősítő vagy legitimizáló gondolatok, akkor Pratto és munkatársai (1994) szerint aktiválódik bennünk a szociális dominancia orientáció. Fontos azonban, hogy ez a gondolkodás egyénenként eltérő lehet, hiszen más mértékben támogathatjuk a csoportok közötti viszonyok helyzetét, amiben közrejátszhat saját tapasztalatunk és világról alkotott képünk. A fogalom számos mindennapi jelenséget magába foglal, például az egyén attitűdjét a csoportok közötti viszonyokról, vagy az előítéletességet, így alkotórésze lehet a már kialakult sztereotípiáknak is. Ez a jelenség nagyban összefügghet a szociális szorongás mértékével, ezt támasztja alá Doncel-García és munkatársainak kutatása is (2022), amiben az egyik leginkább elterjedt megkülönböztetés alapjául szolgáló csoportot, az időseket vizsgálták. Kutatásukban idősek otthonában élő személyeket hasonlítottak össze kontrollcsoporttal az életkorukkal kapcsolatos hátrányos megkülönböztetés tekintetében, és ennek hatásaival a fizikai, pszichológiai és szociális állapotukra. Eredményeik rávilágítottak arra, hogy amennyiben az egyént gyakran érik sztereotipikus atrocitások vagy erős mértékű szembesítés az idősödéssel járó változásokkal, annál inkább hajlamos saját magévá tenni ezeket a nézeteket, amik a fentebb mért állapotok romlását, hanyatlását idézhetik elő, valamint növelhetik a szorongás mértékét. Kutatásomban kiemelt figyelmet fordítok a sztereotípiák és az attribúciók egymásra hatásának folyamatára, a szociális dominancia fókuszán keresztül. Érdekes lehet megvizsgálni, milyen mértékben tudja befolyásolni egymást a két tényező, valamint azt is, hogy a szociális dominancia felül tud-e más olyan egyéni jellemzőket írni, mint például a szociális szorongás.

Kutatásom fókusza

Vizsgadolgozatomban egy olyan kutatást szeretnék bemutatni, melynek célja, hogy megvizsgáljam az attribúciós folyamatokat az online térben. Ehhez kiemelten fókuszálok a szociális szorongás és a szociális dominancia mértékére, és megnézem tudnak-e hatást gyakorolni az attribúciós folyamatokra. Kutatási kérdésem, hogy milyen hatással van az attribúciós folyamatokra a közösségi média a szociális szorongás és a szociális dominancia függvényében.

A szociális szorongás arra készítheti az egyéneket, hogy elvegyüljenek a tömegben, ezáltal ne kelljen közvetlenül társas helyzetekbe keveredniük. Haller és munkatársainak kutatása (2016) rámutatott arra, hogy a magas mértékű szociális szorongás eredményezhet negatívabb attribúciókat, különösen serdülők körében. Az itt kimutatott kapcsolatból kiindulva

első hipotézisemben azt várom, hogy együttjárás lesz felfedezhető a szociális szorongás mértéke és az attribúciók képzése között (Zhang és mtsai., 2016).

A különböző társas helyzetek során elkerülhetetlen, hogy megismerjük a körülöttünk lévő véleményét egy adott témával kapcsolatban. A mások nézőpontjáról szerzett információ pedig sok esetben arra készíthet minket, hogy megváltoztassuk vagy átformáljuk saját véleményünket (Moussaïd és mtsai., 2013). Második hipotézisemben azt feltételezem, hogy különbség lesz az attribúciós megítélésben a kommentekkel látott posztok és az anélkül olvasottak között. Ezen belül is azt, hogy az egyénekre hatással vannak a látott kommentek, és hajlamosabbak lesznek olyan következtetés levonására, amit a nagytöbbségtől látnak.

A szociális dominancia orientáció meghatározza, hogy egy egyén mennyire támogatja a társadalom hierarchikus felépítését, valamint milyen mértékben részesíti előnyben saját csoportját. Az ilyen attitűdök pedig szilárd sztereotípiákat és nézőpontokat foglalhatnak magukban (Kteily és mtsai., 2011). Így harmadik hipotézisem, hogy azok a személyek, akik magas értéket értek el a Szociális Dominancia Orientáció Skálán, kevésbé hajlamosak megváltoztatni a véleményüket. Ebből a várható fordított kapcsolatból következik negyedik hipotézisem is, melyben azt feltételezem, hogy azokra a személyekre, akikre erős szociális dominancia jellemző, nem vagy nagyon kis mértékben jellemző a szociális szorongás.

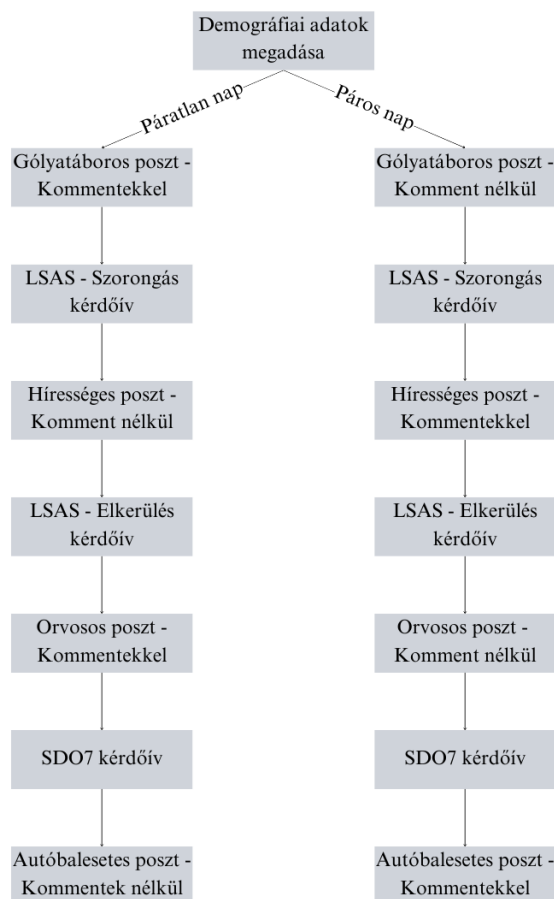
Módszerek

Vizsgálat leírása

Az adatokat 2 hónapon keresztül gyűjtöttem több online felületen keresztül. A kitöltők a nap bármely szakaszában hozzáfértek a kérdéssorhoz, ami hatással lehet az adott válaszokra is. A kérdőív elején kértem a résztvevőket a demográfiai adatok megadására, valamint a csoportbontáshoz szükséges születési nap megjelölésére, ahol a páros vagy páratlan lehetőségek közül választhattak. Az adatokat így két csoportra bontottam, melyben a csoportok bizonyos feladatokban egymás kontroll csoportjainak számítanak (lásd „Online posztok értékelése külső és belső tényezők alapján” című alfejezet). Így a vizsgálati személyek 46%-a került az első csoportba, míg 54%-uk a másodikba. Ezek után a 3 típusú feladatot részekre bontva, és változatos sorrendben tudták kitölteni. A feladatok minden esetben ugyanabban a sorrendben jelentek meg, a kiegészítő kommentek csoportbontás alapján voltak láthatók a kiválasztott párosításban (lásd „Online posztok értékelése külső és belső tényezők alapján” című alfejezet). A kitöltési folyamatot az 1. ábra szemlélteti. A kérdőív kitöltése nagyjából 15-20 percet vett igénybe.

1.Ábra

A kutatás során használt kérdőív kitöltési lépései csoportonként

Résztvevők

A kutatásban szereplő személyeket kényelmi mintavétel módszerével toboroztam, melynek célja az volt, hogy minél több emberhez eljusson a vizsgálat, és növeljem a részvételi lehetőséget. A kérdőív egyes elemei személyes kapcsolatokra, valamint a mindennapokban megélt különböző helyzetekre kérdezek rá, így előfordulhatott, hogy a vizsgálati személyekben szorongást, rossz érzéseket kelthettek. Ennek kiküszöbölése céljából, a kitöltés során biztosítottam az anonim válaszadást, valamint megadtam a vizsgálati személyeknek a lehetőséget, hogy megtagadják a válaszadást, ezzel is csökkentve az esetlegesen okozott kellemetlenséget. A tesztet összesen 215 személy töltötte ki, 75%-uk nő és 25%-uk férfi, átlag életkoruk 29,4 év ($SD = 12,8$). Így kutatásom elérte a maga elé tűzött célt, hiszen a kitöltésszám már releváns eredményekre engedhet következtetni. A résztvevők legnagyobb arányban gimnáziumi végzettséggel rendelkeznek, ez a kitöltők 45%-át teszi ki. A résztvevőket a kérdőív megkezdése előtt írásban tájékoztattam a kutatás céljáról és menetéről, a kitöltést csak ennek elfogadásával kezdhették meg. A kutatásban való részvételért nem részesültek kompenzációban az egyének. A vizsgálat során betartottam az SZTE Pszichológia Intézet által előírt etikai szabályokat (lásd A melléklet).

Vizsgálati eszközök

A résztvevők 3 különböző mérőeszközzel találkoztak a kitöltés során; A Liebowitz Social Anxiety Scale kérdőívvel, a Szociális Dominancia Orientáció Skálával, és egy általam kidolgozott attribúciót mérő feladattal.

Liebowitz Social Anxiety Scale (LSAS) kérdőív

A Liebowitz Social Anxiety Scale (LSAS) kérdőív (Liebowitz, 1987; magyar validáció: Basler és mtsai., 2024) magyarra fordított verziója volt az első a kitöltők számára, melyet többszörös ellenőrzés alapján fordítottam le. A kérdőív magyar validációja a közelmúltban került publikálásra, ebből adódóan sajnos későn szereztem annak létéről tudomást. Így a kérdéssor itemeit saját fordítással használtam az adatfelvétel során. A magyar validáció azonban nagy mértékben hasonlít az általam megfogalmazott itemekhez, így alkalmas annak alátámasztására. A teszt 24 itemből áll, önbevallásos alapon tölthető ki. Célja, hogy mérje a társas fóbia szerepét az élet különböző helyzeteiben. A résztvevők mind a 24 tételt két 4 fokú Likert-skálán értékelik. Az egyik a Szorongás skála, ahol a kitöltőknek azt kell eldönteniük, mennyire éreznek szorongást vagy félelmet az adott szituációkban. A következő választási lehetőségek vannak: 0 = Egyáltalán nem, 1 = Gyengén, 2 = Közepesen, 3 = Teljes mértékben. A második pedig az Elkerülési viselkedés skála, ami arra kérdez rá, milyen gyakran próbálják elkerülni ezeket a helyzeteket. Itt a következő választási lehetőségek vannak: 0 = Soha, 1 =

Néha, 2 = Gyakran, 3 = Általában/Minden alkalommal. A végpontszám a pontok összeadásából jön létre, melynek maximális értéke 144 pont. A kérdőív további két alskálára bontható a már meglévő faktorokon belül; szociális interakcióra és performanciára. A szociális interakció azokat a helyzeteket foglalja magába, amikor az egyénnek kapcsolatba kell lépnie másokkal, és ezáltal kezelnie társas helyzeteket (például beszélgetés, telefonálás, vagy bármilyen kommunikáció). A performancia pedig azokat az eseteket foglalja magába, amikor társas helyzetben kell az egyénnek cselekvést végrehajtania (például ennie vagy sétálnia) (Basler és mtsai., 2024). Alfaktorai megbízhatóságát Cronbach-alfa értékekkel vizsgáltam. A szociális interakció alfaktor megbízhatósága megfelelőnek bizonyult (szorongás: 0,887; elkerülés: 0,865), valamint a performancia alfaktor megbízhatósága is megfelelő lett (szorongás: 0,887; elkerülés: 0,865). A kérdőív magyar fordítását a B melléklet szemlélteti.

Szociális Dominancia Orientáció Skála (SDO7)

A második kérdőív a *Szociális Dominancia Orientáció Skála* (SDO7) új, magyar adaptációja (eredeti kérdőív: Pratto és mtsai., 1994; megújított változat: Ho és mtsai., 2015; magyar adaptáció: Faragó és Kende, 2017). A kérdőív 16 itemet tartalmaz, és önbevallásos módon tölthető ki. Későbbi kutatások az eredeti egyfaktoros modell mellé létrehoztak egy kétfaktoros modellt, ami jobb illeszkedési mutatókkal rendelkezik (Jost és Thompson, 2000), így ez a megközelítés azóta elterjedt kutatási szempontból. Az így kialakult két alfaktor az SDO-D és az SDO-E. Az SDO-D a csoportalapú dominancia támogatását foglalja magában. Ide tartozik a konzerváció, a régimódi rasszizmus, valamint a lezárás iránti igény és az alacsony megismerés iránti szükséglet is, ami a sztereotipizálás egyik kulcsfontosságú eleme (Ho és mtsai., 2015; Kugler és mtsai., 2010). Ezzel szemben az SDO-E az egyenlőség elutasítását méri; tehát az egyén fontosnak tartja a hierarchikus csoportközi viszonyokat, és támogatja azok fenntartását (Jost és Thompson, 2000). A teszt kérdéseit a résztvevők egy 7 fokú Likert-skálán értékelhetik, ahol 1 = Egyáltalán nem értek vele egyet, 7 = Teljes mértékben egyetértek. Alfaktorinak megbízhatósága megfelelő az SDO-D ($\alpha = 0,835$) és az SDO-E ($\alpha = 0,885$) esetében is. A kérdőívet a C melléklet szemlélteti.

Online posztok értékelése külső és belső tényezők alapján

A harmadik teszt egy általam kidolgozott kérdőív, melyben az attribúciós folyamatokra helyeződik a hangsúly. A kérdőívben 4 szituáció leírását olvashatják a kitöltők úgy, mintha az egy közösségi média platformon jelent volna meg. Az ingeranyagot a ChatGPT online platform (verzió: ChatGPT-4-turbo) segítségével készítettem el, átdolgozva az általa generált szövegeket. A programnak az alábbi utasításokat adtam a szövegek generálásához: „Írj egy cikket egy lányról, akit súlyos bántalmazás ért egy középiskolai gólyatáborban.; Írj nekem egy

pletyka rovatot egy sztárról, aki valami botrányosat csinált.; Írj egy cikket egy orvosról, aki rossz gyógyszert írt elő egy betegének, aki emiatt meghalt.; Írj egy bejegyzést egy női sofőről, aki autóbalesetet okozott nem eldönthető okokból.” A négy szituációból kettő női és kettő férfi szereplőről szól. A kitöltőket két csoportra bontom véletlenszerűen, amihez arra kérem őket, jelöljék meg, páros vagy páratlan napon születtek. Ezután választásuknak megfelelően vagy az első és a negyedik, vagy a második és a harmadik történetet látják kommentekkel együtt. A másik két történetnél nem tudják megtekinteni a hozzászólásokat, azok nélkül kérem meg őket, hogy foglaljanak állást a történet szereplőjét illetően. Minden esetben azt kell eldönteniük, hogy a főszereplő belső tulajdonságai miatt, vagy külső tényezők hatására cselekedett úgy, ahogy azt a cselekmény leírja. Ehhez egy 6 fokú Likert-skálát alkalmazok, ahol 1 = Külső tényezők miatt, 6 = Belső tényezők miatt. Ezután egy rövid indoklással kérem gondolatuk alátámasztását. A ChatGPT által készített ingeranyag feldolgozását a D Melléklet szemlélteti.

A kérdőívben szereplő helyzetek:

1. „A napokban kaptunk egy beszámolót egy édesanyától, akinek gyermeke az alábbi megpróbáltatásokon esett át a középiskolai gólyatábor alatt:

”A lányom elmondása szerint a tizedikesek irányítottak, akik hajnali 2-kor, 4-kor és 6-kor is felkeltették a gyerekeket, pocsolyában kellett úszniuk pizsamában, fekvőtámaszokat kellett csinálniuk és felüléseket. A tábor ideje alatt lepedőben kell járni, aki ezt elhagyja, sárban úszás, fekvőtámasz, felülés, megaláztatás volt a büntetése. Undorító, megalázó beszéd és üvöltés, rettegés, sírás, félelem. Lelki és testi terror, alvásmegvonás. Biztos vicces, csak ezúttal nem nevetett velük senki...” – írta az édesanya.

A gimnázium igazgatója csak annyit közölt, hogy erről az ügyről nem hallott, nem tud semmit, nem kapott ilyen visszajelzést az iskolától, és nem érti miért akarjuk lejáratni az iskolát.”

A látott hozzászólások:

- „Hát ha a lány ilyen „könnyen” hagyja magát irányítani, akkor lehet, hogy neki is volt valami része ebben az egészben. Nem lehet, hogy túl engedékeny volt, és nem mondott nemet azoknak a gyakorlatoknak, amiket meg kellett csinálnia?”
- „Felháborító! Az iskola vezetésének felelőssége, hogy biztosítsa a diákok biztonságát és jólétét. Nem szabadna elfogadni semmilyen formában az ilyen megfélemlítő és megalázó viselkedést az iskolában vagy bármely iskolai program során.”

- „Én azt mondom, hogy ha egy gyerek belemegy ilyen szituációkba, akkor legalább annyira hibás, mint azok, akik ezt a dolgot szervezték. Tudom, nehéz lehet ellenállni a csoportnyomásnak, de azért mindig lehetne mondani nemet.”
2. „Az elmúlt hét során a divatszakma egyik legmegosztóbb alakja, Dominik Blake, az egykori modell és jelenlegi színész felkerült a címlapokra, de ezúttal nem a tehetsége vagy a stílusa miatt. A legfrissebb értesülések szerint a megnyerő sztár egy titkos partin vett részt, amely sokakban nagy felháborodást keltett.

A színésszel több fénykép is megjelent az Instagramon, amint egy milliárdokat érő luxusjachton szórakozik barátaival, többféle ital és számos hölgy kíséretében. Dominik rajongói és követői döbbenetben fogadták ezt a hírt, mivel korábban a színész az egészséges életmód híveként volt ismert, és a közösségi médiában gyakran osztott meg edzésekről szóló posztokat. Valamint mindig is egy visszafogott, lojális férfinak mutatta magát, akinek nem kenyerre a női szívek összetörése. A napokban ennek köszönhetően számos követőt elveszített.

Egyesek szerint ez a botrány hatalmas fordulatot jelenthet Dominik pályafutásában, míg mások azt állítják, hogy ez csak egy kis baklövés az egyébként tiszta híresség életében. Dominik eddig nem tett nyilatkozatot az esetről, és menedzsere is alig ad ki információkat.”

A látott hozzászólások:

- „Dominik már korábban is többször bizonyította, hogy kiáll az egészséges életmód mellett. Talán érdemes lenne meghallgatnunk az ő verzióját is, mielőtt ítélnünk felette. A sajtó is csak egy részletet emel ki a valóságból.”
 - „Az egészséges életmódot hirdető modell, aki titkos bulikon vesz részt a luxusjachton... Már csak arra lennék kíváncsi, hogy vajon mennyi pénzért vállalta el azt a bulit. Végig tudtam, hogy az értékrendje csak a pénzről szól.”
 - „Nem lehetünk biztosak abban, hogy az összes információval rendelkezünk az esettel kapcsolatban. Lehet, hogy csak egy félreértésről van szó, és Dominik nem is volt jelen a titkos partin. Kell lennie magyarázatnak, én hiszek benne!”
3. „A napokban egy tragikus esemény rázta meg az egészségügyi közösséget. John D., egy 62 éves férfi, akinek súlyos egészségügyi problémái voltak, felkereste a helyi kórházat, és az alapvető kivizsgálások után úgy döntöttek kezelőorvosai, hogy befektetik megfigyelésre. A férfi egy tapasztalt ápoló fennhatósága alá került, aki évtizedek óta dolgozott a kórházban. Pár nappal később azonban John életét veszttette váratlan körülmények között komplikációkból adódóan. Az esetet vizsgáló rendőrök

úgy találták, hogy a beteg számára felírt új gyógyszer lehetett a halál oka. Ennek következtében a kezelőorvos, és az ápoló is felelősségvonasra kerülhet, hiszen mindketten tisztában voltak annak hatásaival. Az esetet még szakértők vizsgálják.”

A látott hozzászólások:

- „Elég volt ezekből a kamu bocsánatkérésekből és mentségekből! Az orvosnak és az ápolónak tudniuk kellett volna, hogy mi a halálos dózis, mégis beadták a betegnek. Most meg a beteg családja sírhat érte. Hol van ilyenkor az orvosi eskü?”
- „Fontos lenne várni az eredményekre, mielőtt azonnal hibáztatnánk az orvosokat és az ápolókat. Egy ilyen bonyolult esetben sok tényező befolyásolhatta a végeredményt, és nem lehetünk biztosak abban, hogy csak a kezelőszemélyzet hibázott.”
- „Komolyan, ha már annyira szépen megfizetjük az orvosokat meg az ápolókat, legalább azt várnánk tőlük, hogy odafigyelnek arra, hogy ne vigyék a páciensük a halálba. Mindig van valami, ami bizonyítja mennyire rosszul működik az egészségügy!”

4. „Az éjszaka az alábbi rongálásnak voltam szemtanúja:

Reggel 5:30-kor kisebb hangzavarra ébredtem. Az ablakon kinézve láttam, hogy a társasház parkolójában egy autó küzd a kiparkolással. Bár még félhomály volt, és az idő is ködösebb volt a kelleténél, biztosan állíthatom, hogy egy nő volt a sofőr. Nagyjából 10 perc szenvedés után sikerült kiállnia az autóval, azonban a mellette álló fekete kocsí így is megsérült. A nő ki sem szállt az autóból, csak elhajtott.”

A látott hozzászólások:

- „Szánalmas és elfogadhatatlan, hogy a sofőrnek nem volt annyi tisztelete és empátiája, hogy legalább megnézzze, mekkora kárt okozott az autóban. Az ilyen emberek miatt nő az autósok bizalmatlansága és a közösségi szolidaritás hiánya.”
- „Nem tudjuk teljesen azonosítani az okokat, amelyek miatt a sofőr úgy döntött, hogy továbbáll, de feltehetően nem volt szándékos a kár okozása. Lehet, hogy csak elveszett a helyzetben, és nem tudta, hogy reagáljon.”
- „Nehéz helyzetben volt a sofőr a homályos időjárás és a köd miatt. Nem mindenki tudja könnyen kezelni ezeket a körülményeket, és minél zsúfoltabban parkolnak az autók egymás mellett, annál bonyolultabbá válik a helyzet.”

Eredmények

Adatelemzés

Az adatok elemzéséhez a Jamovi (2.2.5.0. verzió) statisztikai programot használtam. A leíró statisztikák elkészítése során a változók átlagait, szórásait helyeztem fókuszba, a normáloszlás teljesülését pedig a csúcsosság és a ferdeség értékei alapján ellenőriztem. Hipotéziseim tesztelése során Mann-Whitney U próbát, valamint Pearson és Spearman korrelációt alkalmaztam. Néhány eredmény értelmezéséhez leíró ábrákat készítettem, amihez a Microsoft Excel 2021 programot használtam (Verziószám: 2410).

A szociális szorongás és az attribúcióképzés kapcsolata

Első hipotézisemben azt vártam, hogy megfigyelhető lesz egy pozitív kapcsolat a szociális szorongás és az attribúcióképzés folyamata között. Ehhez először a Liebowitz Social Anxiety Scale (LSAS) kérdőív összesített pontszámának és a 4 közösségi média poszt olvasása során adott Likert-skálás válaszoknak a kapcsolatát vizsgáltam meg. Majd ezután megvizsgáltam az alfaktorok kapcsolatát is a fentebb említett 4 változóval. A közösségi média posztok esetében szintén külön-külön és átlagolva is összevettem az eredményeket. A változókhoz tartozó leíró statisztikákat a 1. és a 2. táblázat szemlélteti.

1. Táblázat

Az LSAS kérdőív leíró statisztikái

	Átlag pontszám		Csúcsosság		Ferdeség	
	<i>M</i>	<i>SD</i>		<i>SE</i>		<i>SE</i>
Szociális interakció - Szorongás	16,1	7,91	-0,691	0,330	0,195	0,166
Szociális interakció - Elkerülés	14,3	7,72	-0,198	0,330	0,417	0,166
Performancia - Szorongás	15,3	7,32	-0,607	0,330	0,162	0,166
Performancia - Elkerülés	13,4	7,16	-0,418	0,330	0,254	0,166
LSAS összesítés	59,1	27,1	-0,319	0,330	0,383	0,166

2. Táblázat

A közösségi média posztok leíró statisztikái

	Átlag pontszám		Csúcsosság		Ferdesség	
	<i>M</i>	<i>SD</i>		<i>SE</i>		<i>SE</i>
Gólyatáboros poszt	2,53	1,43	0,266	0,330	0,927	0,166
Hírességes poszt	4,19	1,45	-0,536	0,330	-0,641	0,166
Orvosos poszt	3,51	1,63	-1,11	0,330	-0,032	0,166
Autóbalesetes poszt	4,61	1,39	-0,530	0,330	-0,666	0,166
Összesítés	3,71	0,803	0,448	0,330	0,431	0,166

A hipotézisek teszteléséhez Spearman korrelációt alkalmaztam amikor egyenként értékeltem a posztokat, mivel ebben az esetben az egyik változó mindig ordinális mérési szintű volt. A gólyatáboros és az autóbalesetes közösségi média poszt esetében az együttjárás nem volt szignifikáns ($p > 0,05$). A hírességes poszt esetében tendencia szintű kapcsolat mutatkozott ($r_s(213) = 0,122, p = 0,075$). Az autóbalesetes poszt esetében viszont a kapcsolat szignifikáns volt ($r_s(213) = 0,173, p = 0,011$). Az összesített változó esetében Pearson korrelációt alkalmaztam az elemzés során, mivel mindkét változó magas mérési szintű volt, és a normál eloszlás is megfelelő volt a csúcsossági és ferdeségi értékek alapján (Ghasemi és Zahediasl, 2012). Azonban ez a változó sem hozott szignifikáns eredményt ($p > 0,05$).

Ezek után Spearman korrelációval, valamint az összesített változó esetében Pearson korrelációval vizsgáltam meg az alfaktorok és a közösségi média posztok kapcsolatát. Az eredményeket a 3. táblázat szemlélteti.

3. Táblázat

A közösségi média posztok és az LSAS alfaktorainak összefüggése

	Gólyatáboros poszt	Hírességes poszt	Orvosos poszt	Autóbalesetes poszt	Összesítés
Szociális interakció - Szorongás	-0,045	0,137*	0,174*	-0,079	0,088
Szociális interakció - Elkerülés	0,003	0,147*	0,213*	-0,081	0,141*
Performancia - Szorongás	-0,011	0,036	0,139*	-0,051	0,050
Performancia - Elkerülés	-0,054	0,122**	0,162*	-0,041	0,101

Megjegyzés. A táblázatban található értékek a Spearman és a Pearson korrelációs koefficiens mutatókat mutatják.

* $p \leq 0,05$, ** $p < 0,01$

Mások véleményének hatása az attribúciókra

Második hipotézisemben azt feltételeztem, hogy különbség lesz az attribúciós megítélésben a kommentekkel látott posztok és az anélkül olvasottak között. Ezen belül is azt, hogy az egyénekre hatással vannak a látott kommentek, és hajlamosabbak lesznek olyan következtetés levonására, amit a nagytöbbségtől látnak. Ennek teszteléséhez a kitöltőket két csoportra osztottam az alapján, hogy páros vagy páratlan napon születtek, majd 4 közösségi média posztot olvashattak, és arra kértem őket, hogy egy Likert-skálán ítélik meg, külső vagy belső tényező járult hozzá a történet főszereplőjének viselkedéséhez. A páratlan napon született kitöltők a gólyatáboros és az orvosos, míg a páros napon születettek a hírességes és az autóbalesetes poszthoz láttak hozzászólásokat, így egymás kontrollcsoportjaként működtek a vizsgálat során. Mivel a függő változók ordinálisak voltak, így az elemzéshez a független mintás T-próba nem parametrikus párját, a Mann-Whitney U próbát alkalmaztam.

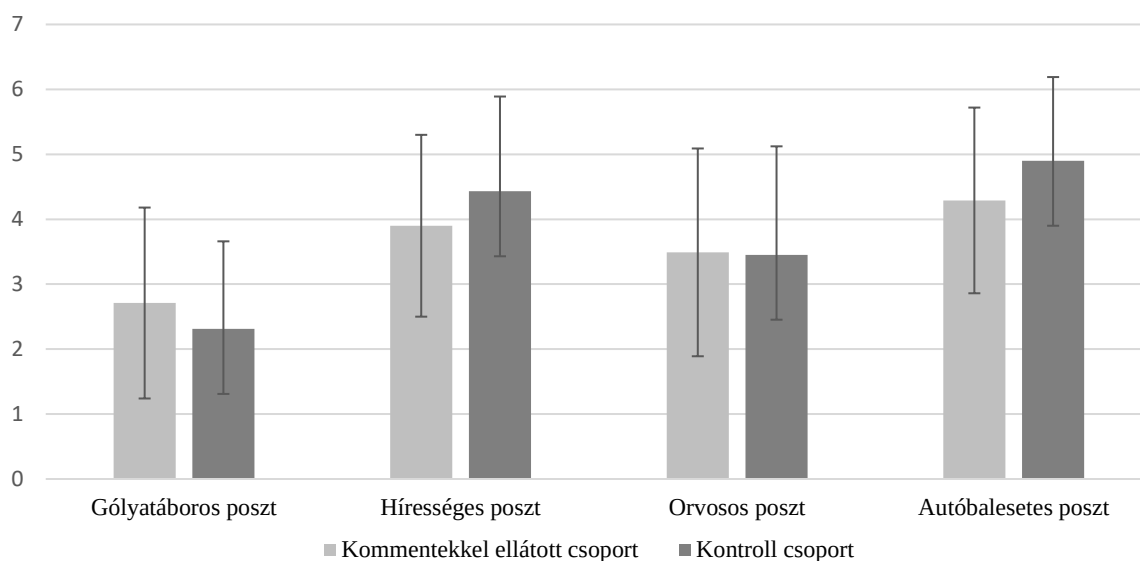
Az orvosos közösségi média poszt esetében nem lett szignifikáns a hatás ($p > 0,05$). A gólyatáboros, a hírességes és az autóbalesetes poszt esetében azonban szignifikáns eredményt kaptam ($U = 4820, p = 0,035$; $U = 4360, p = 0,002$; $U = 4340, p = 0,001$). A gólyatáboros poszt esetében a Kontroll csoport átlaga $M = 2,31$ ($SD = 1,35$), míg a Kommentekkel ellátott csoport átlaga $M = 2,71$ ($SD = 1,47$). A hírességes poszt esetében a Kommentekkel ellátott csoport átlaga $M = 3,90$ ($SD = 1,4$), míg a Kontroll csoport átlaga $M = 4,43$ ($SD = 1,46$). Az

autóbalesetes poszt esetében a Kommentekkel ellátott csoport átlaga $M = 4,29$ ($SD = 1,43$), míg a Kontroll csoport átlaga $M = 4,9$ ($SD = 1,29$). Az eredményeket a 2. ábra szemlélteti.

Érdeemes azonban az alábbi próbánál figyelembe venni, hogy a posztok mellett látható kommentek melyik tényezőre hivatottak befolyással lenni. Az ehhez tartozó adatokat a 4. táblázat szemlélteti. A táblázatban szereplő adatok alapján jól látható, hogy a négy posztból három esetében az egyének azt az attribúciót részesítik előnyben, amiről a kommenteket látják.

2.Ábra

A közösségi média posztok értékelése csoportok alapján

4.Táblázat

A Mann-Whintey próba eredményeinek összesített ábrázolása

	Kommentekkel ellátott csoport	Magasabb érték	Kontroll csoport	<i>p</i>
Gólyatáboros poszt	$M = 2,71$	>	$M = 2,31$	0,035
Hírességes poszt	$M = 3,90$	<	$M = 4,43$	0,002
Orvosos poszt	$M = 3,49$	<	$M = 3,53$	0,848
Autóbalesetes poszt	$M = 4,29$	<	$M = 4,9$	0,001

A szociális dominancia orientáció és az attribúcióképzés kapcsolata

Harmadik hipotézisemben azt feltételeztem, hogy azok a személyek, akik magas értéket értek el a Szociális Dominancia Orientáció Skálán (SDO7), kevésbé hajlamosak megváltoztatni

a véleményüket. Ehhez a Szociális Dominancia Orientáció Skála (SDO7) 2 faktorát, és a 4 közösségi média poszt olvasása során adott Likert-skálás válaszoknak a kapcsolatát vizsgáltam meg. Az SDO7 esetében nem voltak nagyon szélsőséges válaszok, így a teljes mintán tudtam végezni az adatok elemzését. Az SDO-D esetében az átlag pontszám $M = 23,5$. A csúcsosság értéke $-0,128$ ($SE = 0,330$), a ferdeség értéke pedig $0,412$ ($SE = 0,166$). Az SDO-E esetében az átlag pontszám $M = 22,8$. A csúcsosság értéke $-0,642$ ($SE = 0,330$), a ferdeség értéke pedig $0,373$ ($SE = 0,166$). A normál eloszlás mindkét faktor esetében megfelelő volt a csúcsossági és ferdeségi értékek alapján (Ghasemi és Zahediasl, 2012).

A hipotézis teszteléséhez Spearman korrelációt alkalmaztam amikor egyenként értékeltem a posztokat, mivel ebben az esetben az egyik változó mindig ordinális mérési szintű volt. A gólyatáboros közösségi média poszt és az SDO-D esetében a kapcsolat szignifikáns volt ($r_s(213) = 0,288$, $p < 0,001$). A hírességes és az orvosos közösségi média poszt és az SDO-D esetében az együttjárás nem volt szignifikáns ($p > 0,05$). Az autóbalesetes poszt esetében azonban mutatkozott tendencia szintű kapcsolat ($r_s(213) = 0,117$, $p = 0,088$).

A gólyatáboros közösségi média poszt és az SDO-E esetében a kapcsolat szignifikáns volt ($r_s(213) = 0,211$, $p = 0,002$). A hírességes, az orvosos és az autóbalesetes közösségi média poszt és az SDO-E esetében az együttjárás nem volt szignifikáns ($p > 0,05$).

A fenti összehasonlítások után Pearson korrelációt alkalmaztam az attribúciók összesített változójának és az SDO7 faktorainak elemzéséhez, mivel mindhárom változó magas mérési szintű volt, és a normáloszlás is megfelelő volt a csúcsossági és ferdeségi értékek alapján (Ghasemi & Zahediasl, 2012). Az összesített attribúciós változó és az SDO-D esetében a kapcsolat szignifikáns volt ($r(213) = 0,240$, $p < 0,001$). Azonban nem mutatkozott szignifikáns eredmény az összesített attribúciós változó és az SDO-E esetében ($p > 0,05$).

A szociális szorongás és a szociális dominancia orientáció kapcsolata

Utolsó hipotézisemben a szociális szorongás és a szociális dominancia orientáció között fordított együttjárást vártam. Ennek teszteléséhez Pearson korrelációt alkalmaztam, mert mindhárom függő változó magas mérési szintű volt, és a normalitás is megfelelő volt a csúcsossági és ferdeségi értékek alapján (Ghasemi & Zahediasl, 2012).

Az LSAS vonatkozásában sem az SDO-D, sem az SDO-E alfaktorok esetében nem mutatkozott szignifikáns korreláció ($p > 0,05$).

Megvitatás

Kutatásomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen hatással van az attribúciós folyamatokra a közösségi média a szociális szorongás és a szociális dominancia függvényében. Ehhez számos nézőpontból megvizsgáltam a kutatás során összegyűlt adatokat, amik különböző eredményekhez vezettek.

A szociális szorongás és az attribúcióképzés kapcsolata

Első hipotézisem alapján a szociális szorongást vettem össze azzal, hogyan képzik az egyének az attribúciókat az online térben. Ennek eredményeként több szinten gyenge mértékű pozitív kapcsolatot fedeztem fel a hírességről szóló és az orvosokról szóló közösségi média posztok esetében is, valamint az összesített változónál is megjelent egy tendencia szintű, gyenge mértékű pozitív korreláció. Ez az eredmény összekapcsolható Zhang és munkatársainak kutatásával (2016), akik szintén találtak összefüggést a szociális szorongás és az attribúciók, valamint a véleményalkotás között. Haller és munkatársainak kutatásával (2016) azonban nem találtam összefüggést, ugyanis itt a magas mértékű szociális szorongás nem eredményezett a legtöbb esetben negatív attribúciókat, mivel a kitöltők nem egyértelműen negatív gondolatokkal indokolták véleményüket. Ez adódhatott abból, hogy a látott posztok nagyon specifikus történeteket tartalmaztak, illetve abból is, hogy más megközelítésből vizsgáltam az eredményeket, amely során nem a negatív attribúciókon volt a fő fókusz.

Szintén érdekes eredményeket hozott az alfaktorok vizsgálata is külön-külön. A szociális interakció alskála esetében a hírességről szóló, valamint az orvosokról szóló közösségi média posztoknál szignifikáns eredmény mutatkozott szorongás és elkerülés tekintetében is. Ezen felül szintén szignifikáns kapcsolat jelent meg akkor, amikor a négy poszt összesített változóját vizsgáltam az elkerülés kategórián belül. A performancia alskála esetében szignifikáns kapcsolatot találtam az orvosokról szóló közösségi média posztoknál szorongás és elkerülés tekintetében is. Valamint megjelent egy tendencia szintű együttjárás a hírességről szóló poszttal az elkerülés kategórián belül. Ezek alapján elmondható, hogy a külső és a belső attribúcióképzés is sokkal nagyobb mértékben járhat együtt a szociális interakcióktól való szorongással. Ez arra enged következtetni, hogy azok az egyének, akik a szociális szorongásból kifolyólag nehezebben élik meg azt, ha kapcsolatot kell másokkal teremteniük egy társas helyzet során, hajlamosabbak nagyobb hangsúlyt fektetni a belső attribúciókra, mint azok az egyének, akiknél ez a szorongás nem jelentkezik.

A gólyatáboros és az autóbalesetes posztnál egyik alfaktor esetében sem mutatkozott szignifikáns eredmény. Ez adódhat a történetek megfogalmazásából, illetve azok cselekményéből is. Előfordulhat, hogy az érintett két történet olyan erős attribúciót váltott ki az

egyénekből, ami a szociális szorongást képes felülrni. Érdeemes lehet a későbbi hasonló vizsgálatokban pilot méréssel elkülöníteni az egyértelmű és nem egyértelmű attribúciókat kiváltó történeteket, mert ez az eredmény arra utal, hogy az egyes történetek különböznek abban, hogy mennyire „domináns” egyik vagy másik értelmezés.

Mások véleményének hatása az attribúciókra

Második hipotézisemben azt feltételeztem, hogy különbség lesz az attribúciós megítélésben a kommentekkel látott posztok és az anélkül olvasottak között. Ezen belül is azt, hogy az egyénekre hatással vannak a látott kommentek, és hajlamosabbak lesznek olyan következtetés levonására, amit a nagytöbbségtől látnak. Ennek eredményeként a négy közösségi média posztból három esetében is szignifikáns kapcsolatot fedeztem fel, amiből kijelenthető, hogy az egyének számára befolyásoló hatással bírhat az, amikor extra információként hozzáférnek mások véleményéhez is. Ez adódhat abból a kapcsolatból, amit Bacev-Giles és Haji (2017) is találtak kutatásuk során, miszerint a közösségi média felületein az egyén akár a legkisebb látott jellemzőt is felhasználja információként külső és belső attribúcióképzés során is. Így Moussaïd és munkatársainak eredményeit (2013) alátámasztották az általam mért szignifikáns kapcsolatok is. A folyamat gyorsaságát azonban nem volt lehetőségem mérni, így Bar és munkatársai (2006), valamint Willis és Todorov (2006) kutatási eredményeit nem tudom se megerősíteni se megcáfolni. Azonban a vizsgált adatok párhuzamba hozhatóak a konformitás elméletével; bizonyítékként szolgálnak arra, hogy bizonytalan döntési helyzetben az emberek hajlamosak igazítani véleményüket másokéhoz (Asch, 1956; Bond és Smith, 1996; Insko és mtsai., 1983; Kyrilitsias és Michael-Grigoriou, 2018).

A szociális dominancia orientáció és az attribúcióképzés kapcsolata

Harmadik hipotézisemben azt feltételeztem, hogy azok a személyek, akik magas értéket értek el a Szociális Dominancia Orientáció Skálán (SDO7), kevésbé hajlamosak megváltoztatni a véleményüket. Hipotézisem teszteléséhez külön vizsgáltam a kérdőív két alfaktorát, az SDO-D és az SDO-E faktorokat. Ennek eredményeként az első közösségi média poszt esetében szignifikáns-, míg a negyedik közösségi média poszt esetében egy tendencia szintű, gyenge mértékű pozitív kapcsolatot fedeztem fel az SDO-D alfaktorhoz viszonyítva, valamint gyenge mértékű pozitív korreláció mutatkozott akkor is, amikor a négy közösségi média poszt összesített változójával vettem azt össze. Ezzel szemben az SDO-E alfaktor esetében csak az első közösségi média poszt esetében mutatkozott gyenge mértékű pozitív korreláció, így elmondható, hogy a két alfaktor közül az SDO-D az, amelyik erősebb kapcsolatot mutat a külső és a belső attribúcióképzés folyamatával is. Eredményeim összefüggésbe hozhatóak Doncel-García és munkatársainak (2022), valamint Kteily és munkatársainak (2011) kutatási

eredményeivel is, hiszen az erős sztereotípiák jelen esetben is komoly hatást gyakoroltak az attribúciós folyamatokra, valamint az előítéletes attitűdök megjelenésére.

A szociális szorongás és a szociális dominancia orientáció kapcsolata

Negyedik hipotézisemben azt feltételeztem, hogy fordított együttjárás lesz megfigyelhető a szociális szorongás és a szociális dominancia orientáció között. Eredményeim alapján azonban sem az SDO-D, sem az SDO-E nem mutat kapcsolatot a szociális szorongással, ami szembemegy a szakirodalom által már korábban említett együttjárással (Kteily és mtsai., 2011). Ezeket az ellentmondó eredményeket további kutatásokkal érdemes lehet a jövőben tisztázni.

Limitációk és kitekintés

Kutatási eredményeimet több tényező is befolyásolhatta. Ide tartozik például, hogy a kitöltést a résztvevők a nap bármely szakaszában elvégezhették, ami hatással lehetett a megadott válaszokra. Ezen felül kutatásom esetleges limitációja lehet a minta mérete és összetétele. Mivel a legtöbb kitöltő 20-30 éves kor között volt, így nem jelenthető ki, hogy a vizsgálat átfogó tanulmány lenne, a kapott eredmények inkább a fiatal felnőtt populációt írják le. Illetve a nagyobb elemszám a vizsgálat megbízhatóságát és érvényességét tovább növelhette volna. Ellenben vizsgálatom erőssége volt, hogy a mérőeszközökkel jól tudtam mérni azt, amire kíváncsi voltam, eredményeimben ebből az okból kifolyólag megbízom.

Későbbi kutatások esetén az átfogóbb kép kialakítása érdekében jelenléti vizsgálatot javasolnék, ahol az esetleges befolyásoló tényezők jobban kontrollálhatóak. Valamint érdemes lehet mérni az attribúciók létrehozásának gyorsaságát, akár a Bar és munkatársai (2006) és Willis & Todorov (2006) által használt mérőeszközökkel. Ezen felül a kutatásban használt posztok jó támpontként szolgálhatnak későbbi kutatások során, hiszen a kitöltők viszonya tisztázva lett mind a négy szituációhoz, amik így pontosabb bejósolásoknak adhatnak teret. Szintén érdekes lehet a kapott eredményeket összehasonlítani egy olyan csoportbontás függvényében, ami kevésbé véletlenszerű; ilyen lehet például a résztvevők kommenteléshez fűzött viszonya, ami ajtót nyithat újabb értelmezéseknek is.

Összegzés

Kutatásom jelentősége, hogy a korábbi szakirodalmi eredmények megerősítésén felül összekapcsolt együtt eddig nem vizsgált fogalmakat, és kiterjesztette a már meglévő összefüggéseket a közösségi média speciális hatásaival. Eredményeim alapján elmondható, hogy a közösségi média felületein az egyének megfelelő jelzőinger hiányában minden apró információt felhasználhatnak külső és belső attribúcióképzés során is, valamint első

benyomásuk megalkotásakor. Ennek köszönhetően könnyebben követhetnek el attribúciós hibákat, és formálhatnak hamis megítéléseket.

A fentebb leírt jelenségre torzító hatása lehet a szociális szorongásnak, valamint a szociális dominancia orientációnak – így közvetetten a sztereotípiáknak is. A magas szociális szorongással rendelkező egyének hajlamosabbak lehetnek konformitásra törekedni és követni a nagytöbbség véleményét. Míg ezzel szemben a magas szociális dominancia orientációval rendelkező egyének markáns sztereotipikus attitűdjüket követve kitartanak saját meggyőződéseiknél, és kevésbé lehetnek nyitottak más vélemények figyelembevételére. Ez különösen igaz lehet azokra az egyénekre, akik a csoportalapú dominanciát támogatják, mivel arra törekedhetnek, hogy saját csoportjukat minél jobb színben tüntessék fel a többi csoporthoz képest. Ez a hozzáállás pedig hatással lehet rájuk külső és belső attribúcióképzés során egyaránt.

Eredményeim rámutatnak arra, mennyire fontos a megfelelő médiaismeret és a tudatos tartalomfogyasztás, hiszen a kimutatott viselkedési mintázatokat kihasználva könnyen befolyásolhat minket környezetünk, vagy a nagyobb szakértelemmel rendelkező tartalomgyártók. Ezen felül felhívja a figyelmet arra, hogy a mindennapok során mennyire könnyen vagyunk képesek úgy ítéletet hozni akár ismeretlenekkel kapcsolatban is, hogy megpróbálnánk meggyőződni feltételezéseink helyességéről. Kutatásom ezek alapján elérte a maga elé kitűzött célt, hiszen az eredmények által sikerült egy átfogóbb képet kapnunk a közösségi médiában működő attribúciós folyamatokról, és az esetleges ráhatásokról.

Felhasznált irodalom

- Allport, G. W. (1999). *Az előítélet*. Osiris Kiadó.
- Asch, S. E. (1956). Studies of independence and conformity: A minority of one against an unanimous majority. *Psychological Monographs: General and Applied*, 70(9), 1–70.
- Bacev-Giles, C., & Haji, R. (2017). Online first impressions: Person perception in social media profiles. *Computers in Human Behavior*, 75, 50–57. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.04.056>
- Bar, M., Neta, M., & Linz, H. (2006). Very first impressions. *Emotion*, 6(2), 269–278. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.6.2.269>
- Basler, J., Bali, C., Fehér, A., Kiss, B. L., & Zsidó, A. N. (2024). A Liebowitz Szociális Szorongás Kérdőív magyar nyelvű validálása, faktorstruktúráinak összehasonlítása és tételeinek modern tesztelméleti elemzése. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 79(1), 73–100. <https://doi.org/10.1556/0016.2023.00054>
- Bond, R., & Smith, P. B. (1996). Culture and conformity: A meta-analysis of studies using Asch's (1952b, 1956) line judgment task. *Psychological Bulletin*, 119(1), 111–137. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.1.111>
- Buss, A. R. (1978). Causes and reasons in attribution theory: A conceptual critique. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36(11), 1311–1321. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.36.11.1311>
- Doncel-García, B., Mosquera-Lajas, Á., Fernández-Gutiérrez, N., Fernández-Atutxa, A., Lizaso, I., & Irazusta, J. (2022). Relationship between negative stereotypes toward aging and multidimensional variables in older people living in two different social environments. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 98, 104567. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2021.104567>
- Eagly, A. H., & Mladinic, A. (1989). Gender Stereotypes and Attitudes Toward Women and Men. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 15(4), 543–558. <https://doi.org/10.1177/0146167289154008>
- Faragó, L., & Kende, A. (2017). Az elnyomás támogatása vagy az egyenlőség ellenézése? Az új Szociális Dominancia Orientáció Skála (SDO7) vizsgálata. *Alkalmazott Pszichológia*, köt. 17. issue 1. ISSN 1419872X. <https://doi.org/10.17627/ALKPSZICH.2017.1.115>
- Ghasemi, A., & Zahediasl, S. (2012). Normality tests for statistical analysis: a guide for non-statisticians. *International journal of endocrinology and metabolism*, 10(2), 486–489. <https://doi.org/10.5812/ijem.3505>

- Gomez, R., Stavropoulos, V., Watson, S., Brown, T., & Corr, P. (2022). Unique Associations of Revised-Reinforcement Sensitivity Theory Constructs with Social Anxiety. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(5), 2838–2850. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00552-9>
- Gunaydin, G., Selcuk, E., & Zayas, V. (2017). Impressions Based on a Portrait Predict, 1-Month Later, Impressions Following a Live Interaction. *Social Psychological and Personality Science*, 8(1), 36–44. <https://doi.org/10.1177/1948550616662123>
- Haller, S. P. W., Raeder, S. M., Scerif, G., Cohen Kadosh, K., & Lau, J. Y. F. (2016). Measuring online interpretations and attributions of social situations: Links with adolescent social anxiety. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 50, 250–256. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2015.09.009>
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. John Wiley & Sons Inc. <https://doi.org/10.1037/10628-000>
- Ho, A. K., Sidanius, J., Kteily, N., Sheehy-Skeffington, J., Pratto, F., Henkel, K. E., Foels, R., & Stewart, A. L. (2015). The nature of social dominance orientation: Theorizing and measuring preferences for intergroup inequality using the new SDO₇ scale. *Journal of Personality and Social Psychology*, 109(6), 1003–1028. <https://doi.org/10.1037/pspi0000033>
- Hood, S., Barrickman, N., Djerdjian, N., Farr, M., Magner, S., Roychowdhury, H., Gerrits, R., Lawford, H., Ott, B., Ross, K., Paige, O., Stowe, S., Jensen, M., & Hull, K. (2021). “I Like and Prefer to Work Alone”: Social Anxiety, Academic Self-Efficacy, and Students’ Perceptions of Active Learning. *CBE—Life Sciences Education*, 20(1), ar12. <https://doi.org/10.1187/cbe.19-12-0271>
- Hunyadi, G. (2001). MI LENNE VELÜNK SZTEREOTIPIÁK NÉLKÜL? *Magyar Pszichológiai Szemle*, 56(2), 213–238. <https://doi.org/10.1556/mpszle.56.2001.2.1>
- Insko, C. A., Drenan, S., Solomon, M. R., Smith, R., & Wade, T. J. (1983). Conformity as a function of the consistency of positive self-evaluation with being liked and being right. *Journal of Experimental Social Psychology*, 19(4), 341–358. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(83\)90027-6](https://doi.org/10.1016/0022-1031(83)90027-6)
- Kessler, R. C., Stang, P., Wittchen, H.-U., Stein, M., & Walters, E. E. (1999). Lifetime comorbidities between social phobia and mood disorders in the US National Comorbidity Survey. *Psychological Medicine*, 29(3), 555–567. <https://doi.org/10.1017/S0033291799008375>

- Kteily, N. S., Sidanius, J., & Levin, S. (2011). Social dominance orientation: Cause or ‘mere effect’? *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(1), 208–214. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2010.09.009>
- Kyrlitsias, C., & Michael-Grigoriou, D. (2018). Asch conformity experiment using immersive virtual reality: Asch experiment using IVR. *Computer Animation and Virtual Worlds*, 29(5), e1804. <https://doi.org/10.1002/cav.1804>
- Liebowitz, M. R. (1987). Social Phobia. In D. F. Klein (Szerk.), *Modern Trends in Pharmacopsychiatry* (Köt. 22, o. 141–173). S. Karger AG. <https://doi.org/10.1159/000414022>
- Lim, Y., & An, S. (2018). Effects of Attributions and Social Media Exposure on Obesity Stigma Among Korean Adolescents. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 46(12), 2049–2061. <https://doi.org/10.2224/sbp.7260>
- Moussaïd, M., Kämmer, J. E., Analytis, P. P., & Neth, H. (2013). Social Influence and the Collective Dynamics of Opinion Formation. *PLoS ONE*, 8(11), e78433. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0078433>
- O’Day, E. B., & Heimberg, R. G. (2021). Social media use, social anxiety, and loneliness: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports*, 3, 100070. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2021.100070>
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741–763. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.4.741>
- Ross, L. (1977). The Intuitive Psychologist And His Shortcomings: Distortions in the Attribution Process. In *Advances in Experimental Social Psychology* (Köt. 10, o. 173–220). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60357-3](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60357-3)
- Rudman, L. A. (2005). Rejection of Women? Beyond Prejudice as Antipathy. In J. F. Dovidio, P. Glick, & L. A. Rudman (Szerk.), *On the Nature of Prejudice* (1. kiad., o. 106–120). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470773963.ch7>
- Willis, J., & Todorov, A. (2006). First Impressions: Making Up Your Mind After a 100-Ms Exposure to a Face. *Psychological Science*, 17(7), 592–598. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01750.x>
- Zhang, P., Deng, Y., Yu, X., Zhao, X., & Liu, X. (2016). Social Anxiety, Stress Type, and Conformity among Adolescents. *Frontiers in Psychology*, 7. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00760>

A Melléklet

Etikai jóváhagyást igénylő űrlap diák kutatók számára SZTE BTK PSZICHOLÓGIAI INTÉZET

1. A kutatás címe: „Szerintem azért csinálta, mert...” – A közösségi médiában látott kommentek hatása az attribúciós folyamatokra a szociális szorongás és a szociális dominancia függvényében

2. A beadás dátuma: 2024.04.30.

3. A kutatásért felelős oktató neve, beosztása: Dr. Jagodics Balázs

A diák kutató/k neve: Uy Csenge

4. A kutatás melyik kategóriába esik:

- ☐ kurzus munka; ebben az esetben, kurzus neve
- ☐ műhelymunka
- ☐ szakdolgozati munka
- ☐ TDK munka
- ☐ egyéb:

5. A kutatás céljának és menetének rövid ismertetése:

Kutatásom célja, hogy megvizsgáljam az attribúciós folyamatokra gyakorolt hatásokat. Ehhez a szociális szorongást, valamint a sztereotípiák rögzültségét fogom mérni, majd magát az attribúciót egy modern térben, a közösségi média imitált felületén vizsgálom meg.

6. A minta leírása, a vizsgálati személyek toborzásának módja?

A mintát szeretném széleskörben vizsgálni, így 18 éves kortól bármедdig kitölthetőek lesznek a tesztek, mert a generációs különbség, valamint az életkori sajátosságok érdekes eredményeket hozhatnak a kutatás során. 200 fős mintát szeretnék elérni a kérdőívemmel, melyet online tervezek közzétenni annak érdekében, hogy minél több személyt elérjen.

7. Hol zajlik a vizsgálat?

A vizsgálat online keretek között fog zajlani, annak érdekében, hogy minél szélesebb körben érjem el a korosztályokat. A Google Forms kérdőívet a közösségi média felületein teszem közzé, az adatokat pedig a kényelmi mintavétel módszerével tervezem gyűjteni.

8. Milyen berendezéseket és eszközöket alkalmaz? (Nevezze meg az alkalmazott tesztet, kérdőívet!)

A vizsgálat során 3 mérőeszközt alkalmazok, melyből a résztvevők az egyik esetben különböző ingeranyagot fognak látni, csoportbontásuknak megfelelően.

A *Liebowitz Social Anxiety Scale* (LSAS) kérdőív (Liebowitz, 1987) magyarra fordított verziója lesz az első a kitöltők számára. A teszt 24 itemből áll, önbevallásos alapon tölthető ki. Célja, hogy mérje a társas fóbia szerepét az élet különböző helyzeteiben. A résztvevők mind a 24 tételt két 4 fokú Likert-skálán értékelik. Az egyik a Szorongás skála, ahol a kitöltőknek azt kell eldönteniük, mennyire éreznek szorongást vagy félelmet az adott szituációkban. A következő választási lehetőségek vannak: 0 = Egyáltalán nem, 1 = Gyengén, 2 = Közepesen, 3 = Teljes mértékben. A második pedig az Elkerülési viselkedés skála, ami arra kérdez rá, milyen gyakran próbálják elkerülni ezeket a helyzeteket. Itt a következő választási lehetőségek vannak: 0 = Soha, 1 = Néha, 2 = Gyakran, 3 = Általában/Minden alkalommal. A végpontszám a pontok összeadásából jön létre, melynek maximális értéke 144 pont.

A második a *Szociális Dominancia Orientáció Skála* (SDO7) új, magyar adaptációja (eredeti kérdőív: Pratto és mtsai., 1994; megújított változat: Ho és mtsai., 2015; magyar adaptáció: Faragó & Kende, 2017). A kérdőív 16 itemet tartalmaz, és önbevallásos módon tölthető ki. A teszt kérdéseit a résztvevők egy 7 fokú Likert-skálán értékelhetik, ahol 1 = Egyáltalán nem értek vele egyet, 7 = Teljes mértékben egyetértek.

A harmadik teszt egy általam kidolgozott kérdőív, melyben az attribúciós folyamatokra helyeződik a hangsúly. A kérdőívben 4 szituáció leírását olvashatják a kitöltők úgy, mintha az egy közösségi média platformon jelent volna meg. Az ingeryanyagot a ChatGPT online platform (verzió: ChatGPT-4-turbo) segítségével készítettem el, átdolgozva az általa generált szövegeket. A négy szituációból kettő női és kettő férfi szereplőről szól. A kitöltőket két csoportra bontom véletlenszerűen, amihez arra kérem őket, jelöljék meg, páros vagy páratlan napon születtek. Ezután választásuknak megfelelően vagy az első és a negyedik, vagy a második és a harmadik történetet látják kommentekkel együtt. A másik két történetnél nem tudják megtekinteni a hozzászólásokat, azok nélkül kérem meg őket, hogy foglaljanak állást a történet szereplőjéről. Minden esetben azt kell eldönteniük, hogy a főszereplő belső tulajdonságai miatt, vagy külső tényezők hatására cselekedett úgy, ahogy azt a cselekmény leírja. Ehhez egy 6 fokú Likert-skálát alkalmazok, ahol 1 = Külső tényezők miatt, 6 = Belső tényezők miatt. Ezután egy rövid indoklással kérem gondolatuk alátámasztását.

9. Az etikailag érzékeny pontok azonosítása

Jár-e a vizsgálat *kellemetlen ingerek bemutatásával vagy kellemetlen helyzetek* létrehozásával? IGEN / NEM. Ha a válasz "igen", akkor pontosan ismertesse a helyzetet és becsülje meg a kockázati tényező súlyosságát!

- Kellemetlen helyzet? NEM
- Kellemetlen ingerek? NEM
- Fájdalom? NEM
- Víz, élelem, alvás stb. megvonás? NEM
- Gyógyszerek vagy pszichoaktív szerek alkalmazása? NEM
- Testi sérülés veszélye? NEM
- Szorongás vagy egyéb negatív érzés okozása feltételezhető módon? IGEN
- Lényeges információ visszatartása? NEM
- A vizsgált személyek tudatos félrevezetése? NEM

Jár-e a vizsgálat *érzékeny populáció* részvételével (karikázza be és részletezze a választ megfelelő pontnál)? IGEN / NEM

- 18 éven aluliak? NEM
- betegek vagy mentálisan veszélyeztetett egyének? NEM
- egyéb módon érzékeny társadalmi csoporthoz tartozók? NEM

Jár-e a vizsgálat **érzékeny témák** érintésével? Részletezze a választ, ha igen! IGEN / NEM

- szexualitás NEM
- intimítást érintő témák NEM
- identitását, személyes kapcsolatokat érintő témák, etc. IGEN

10. Pontosan ismertesse, hogy milyen eljárásokat tervez az etikai kockázat kiiktatására illetve minimalizálására, kitérve az informált beleegyezés megszerzésének módjára és az utólagos tájékoztatás menetére!

A kérdőív egyes elemei személyes kapcsolatokra, valamint a mindennapokban megélt különböző helyzetekre kérdeznek rá, így előfordulhat, hogy a vizsgálati személyekben szorongást, rossz érzéseket kelthet. Ennek kiküszöbölése céljából, a kitöltés során biztosítom az anonim válaszadást, valamint megadom a vizsgálati személyeknek a lehetőséget, hogy megtagadják a válaszadást, ezzel is csökkentve az esetlegesen okozott kellemetlenséget.

11. Az informált beleegyezés szövege (Adja meg az informált beleegyezés pontos szövegét!)
Tisztelt Kitöltő!

Uy Csenge vagyok, a Szegedi Tudományegyetem Pszichológia Intézetének alapszakos hallgatója. Kutatásunkban az attribúciós folyamatokat vizsgáljuk mindennapi környezetben, és a közösségi média felületein.

Amennyiben Ön elmúlt 18 éves, szeretnénk felkérni a kérdőív kitöltésére, mely nagyjából 15 percet vesz igénybe. A részvétel bármikor, következmények nélkül megszakítható. Az adatokat bizalmasan, anonim módon kezeljük, így Ön nem lesz beazonosítható. Az adatokat összesítve, kutatási és tanulmányi célokra, valamint a szükséges statisztikai elemzésekhez használjuk fel. A vizsgálat a kutatás etikai irányelvek figyelembevételével történik.

A kutatást a Pszichológia Intézet oktatója, Dr. Jagodics Balázs egyetemi adjunktus vezeti. Köszönöm, hogy kitöltésével segíti a munkámat! Kérdés esetén keressen bizalommal az alábbi email címen: uycsenge@gmail.com

Köszönettel,
Uy Csenge

12. Van-e bármilyen további etikai vonatkozása a vizsgálatnak, amelyre a fenti kérdésekre adott válaszokban nem történt utalás?

Nincs.

Tanúsítom, hogy az etikai jóváhagyás megtörtént.

A végső formában való jóváhagyás dátuma: 2024.09.10.

A vizsgálat lefolytatásának tervezett dátuma: 2024. szeptember - november

A jóváhagyó tanár (nem kell kézírásos aláírás): Dr. Jagodics Balázs

B Melléklet

Liebowitz Social Anxiety Scale (LSAS) kérdőív fordítása

Leírás:

A következőkben kérjük értékelje az alábbi helyzeteket az alapján, hogy milyen mértékben érez szorongást vagy félelmet, miközben benne van a szituációban? / A következőkben kérjük értékelje az alábbi helyzeteket az alapján, hogy milyen mértékben próbálja elkerülni az adott szituációkat?

Amennyiben olyan helyzettel találkozik, amit Ön még nem tapasztalt, kérjük képzelje el, hogyan viselkedne az adott szituációban, és ennek megfelelően adja meg választát.

A kérdőív itemei:

Nyilvános helyen telefonálni.	Performancia
Csoportban együtt dolgozni másokkal.	Performancia
Nyilvános helyen enni.	Performancia
Nyilvános helyen iszogatni ismerősökkel.	Performancia
Beszélgetni valakivel, akinek hatalmi pozíciója van. (Pl. Munkahelyi felettes, rendőr)	Szociális interakció
Színészkedni, fellépni vagy beszélni közönség előtt.	Performancia
Buliba menni.	Szociális interakció
Úgy dolgozni, hogy közben figyelik.	Performancia
Úgy írni, hogy közben figyelik.	Performancia
Felhívni valakit telefonon, akit nem ismer.	Szociális interakció
Beszélgetni egy ismeretlennel.	Szociális interakció
Részt venni egy találkozón ismeretlenekkel.	Szociális interakció
Nyilvános mosdót használni.	Performancia
Belépni egy olyan helységbe, ahol a többiek már elfoglalták a helyüket.	Szociális interakció
A figyelem középpontjában lenni.	Performancia
Felszólalni egy megbeszélésen.	Performancia
Képességet, készséget vagy tudást mérő tesztet kitölteni.	Performancia
Ellentmondást vagy rosszallást kifejezni egy ismeretlen felé.	Szociális interakció
Olyan ember szemébe nézni, akit nem ismer.	Szociális interakció
Előkészített szóbeli előadást tartani egy csoportnak.	Performancia
Ismerkedést kezdeményezni valakivel, akit vonzónak talál.	Szociális interakció
Visszavinni egy terméket az üzletbe, és visszatérítést kérni.	Szociális interakció
Egy bulit szervezni.	Szociális interakció
Ellenállni egy olyan értékesítőnek, aki nyomást gyakorol Önre.	Szociális interakció

C Melléklet

A Szociális Dominancia Orientáció Skála (SDO7) kérdőív

Leírás:

A következőkben kérjük olvassa el figyelmesen az alábbi kijelentéseket, majd értékelje, mennyire ért velük egyet.

1 = Egyáltalán nem értek vele egyet.

7 = Teljes mértékben egyetértek vele.

A kérdőív itemei:

Egy ideális társadalomhoz szükséges, hogy egyes csoportok fent, mások lent legyenek.	SDO-D
Bizonyos embercsoportokat a helyükön kell tartani.	SDO-D
Valószínűleg jó dolog, hogy bizonyos csoportok fent, más csoportok lent vannak.	SDO-D
Bizonyos embercsoportok egyszerűen alsóbbrendűek más csoportokhoz képest.	SDO-D
Az alul lévő csoportok ugyanazt érdemlik, mint a felül lévők.	SDO-D
Egyik csoportnak sem szabadna uralkodnia a társadalomban.	SDO-D
Az alul lévő csoportok ne kényszerüljenek arra, hogy a helyükön maradjanak.	SDO-D
A csoportdominancia rossz alapelv.	SDO-D
Ne erőltessük a csoportok közötti egyenlőséget.	SDO-E
Ne próbáljunk minden csoportnak azonos életminőséget biztosítani.	SDO-E
Igazságtalan a csoportok egyenlővé tételével próbálkozni.	SDO-E
Ne a csoportok közötti egyenlőség legyen a fő célunk.	SDO-E
Dolgozzunk azért, hogy minden csoportnak egyenlő esélye legyen a boldogulásra.	SDO-E
Tegyünk meg minden tőlünk telhetőt, hogy kiegyenlítsük a különböző csoportok körülményeit.	SDO-E
Akármennyi erőfeszítésbe is kerül, törekednünk kell arra, hogy minden csoportnak egyenlő esélyeket biztosítsunk az életben.	SDO-E
A csoportok közötti egyenlőség legyen az eszményképünk.	SDO-E